

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1012
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.2.2024/38
Karar Numarası : 2024/141
Başvuran : B. A.
Başvuran Vekili : Av. G. S.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Harmandalı Geri Gönderme Merkezi)
Muhatap Adres : Konak, 863. Sk. No:28, 35250 Konak/İzmir

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Özbekistan vatandaşı ve muhalif bir gazeteci olan başvuranın, hukuka aykırı bir şekilde ve insanî olmayan koşullarda İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezinde tutulduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Araştırmacı ve gazeteci olan müvekkilinin, kendisine ait dijital mecralarda haber ve analizler paylaştığını, çalışmalarında İslam KERİMOV yönetimine yönelttiği eleştirileri nedeniyle 2017 yılında Özbekistan'da tutuklandığını ve hakkında dava açıldığını, gözaltına alındığı süreçte ağır fizikî ve psikolojik işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını, düşünce suçlusunu yargılanmasının uluslararası kamuoyuna yansıdığını ve sonrasında serbest bırakıldığını,

b. Muhalif kimliği nedeniyle Özbekistan'da yaşaması ve mesleğini icra etmesi mümkün olmayan müvekkilinin bir süre Almanya'da yaşadığını ve 2022 yılında Türkiye'de eğitim gören çocuklarının yanına yasal yollarla geldiğini,

c. Türkiye'de yasal olarak kalmaya devam edebilmek için 9/2/2023 tarihinde Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğüne kısa dönem ikamet izni başvurusunda bulunduğunu, başvurusunun kabul edildiğinin kendisine bildirildiğini fakat ikamet izin kartının kendisine uzun süre ulaşmaması üzerine 24/4/2023 tarihinde Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğüne müracaat ettiğini, bu esnada bilgi verilmeksizin polis tarafından bir süre tutulduğunu, 25/4/2023 tarihinde Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından sınır dışı etme ve idari gözetim kararları verildiğini, 26/4/2023 tarihinde İzmir Geri Gönderme Merkezine (Merkez) götürüldüğünü, aynı tarihte İzmir İl Göç İdaresince 6 ay süreyle idari gözetimin devamına karar verildiğini ve bu kararlara karşı yargı mercilerine gerekli başvuruları yaptıklarını,

ç. Müvekkilinin Merkezdeki tutulma koşullarının gayri insanî olduğunu, daimi kullanması gereken

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ilaçlarının kendisine verilmediğini, Merkezde uygun hijyen koşullarının sağlanamaması sebebiyle ortaya çıkan haşerelerin müvekkilinin vücudunda yaralar oluşturduğunu, ayrıca bulaşıcı hastalığı olan şahıslarla aynı bölümde kaldığını ve bu kişiler de dahil olmak üzere 150 kişinin tek bir tırnak makasını birlikte kullandığını, Merkez İdaresine ve görevli hekime durumun yarattığı sakıncayı defalarca iletmesine rağmen gerekli tedbirin alınmadığını ve herkesin sağlığının riske atıldığını,

d. 17/5/2023 tarihinde yaklaşık 10 kişinin ağır ishal ve kusma yaşadığını, bu nedenle bulunduğu bölümdaki herkesin çıkarıldığını ve bölümde dezenfekte işleminin yapıldığını fakat daha sonra aynı kişilerle kalmaya devam ettiğini, bu nedenle bulaşıcı hastalık riskinden endişe ettiğini,

e. Merkezde tutulan yabancıların birbirlerine zorbalık yaptığını ve kavga çıkması halinde güvenlik görevlilerinin müdahale etmediğini, bu nedenle yaşlı ve zayıf kişilerin zor duruma düştüğünü,

f. Avukatı olarak, müvekkilinin sınır dışı edilmesinin yaşam hakkına yönelik risk barındırdığını bu sebeple ulusal ve uluslararası mevzuat gereği sınır dışı edilemeyeceğini veya edilmeye zorlanamayacağını Merkez İdaresine sözlü ve yazılı bir şekilde beyan etmesine rağmen Merkez görevlileri tarafından müvekkilinin birçok kez sınır dışı edilmeyi kabul etmeye zorlandığını iddia etmekte;

g. Müvekkili hakkında idari gözetime alternatif tedbirler uygulanarak serbest bırakılmasını, Merkezde tutulduğu süre boyunca acilen tıbbi gereksinimlerinin ve temiz bir ortamın sağlanmasını, bulaşıcı hastalık iddialarının kontrol edilmesini ve haşere sorununa çözüm bulunmasını talep etmektedir.

3. Muhatap İzmir İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından gönderilen yazılı görüşte özetle;

a. Bahse konu şahsın, Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğünde ikamet izni başvurusuna yönelik işlemlerini gerçekleştirdiği sırada hakkında Düzensiz Göçle Mücadele ve Sınır Dışı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından G-87 (Genel Güvenlik) ve Ç-152 (Ülkeye Girişi İhtiyaten Engellenen Yabancılar) tahdit kayıtlarının olduğunun tespit edildiği, bunun üzerine emniyet görevlilerince adli işlemlerinin gerçekleştirilerek Eskişehir İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 25/4/2023 tarihinde, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde düzenlenen "*Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında sınır dışı etme kararı alınır*" hükmü gereği sınır dışı etme kararı ile idari gözetim kararının alındığı,

b. İdari gözetime yönelik işlemlerinin devamı amacıyla Göç İdaresi Başkanlığının talimatı ile 26/4/2023 tarihinde İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezine teslim edildiği, sonrasında İzmir 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 5/6/2023 tarihli ve 2023/... değişik iş sayılı kararına istinaden 5/6/2023 tarihinde idari gözetimi sonlandırılarak Merkezden çıkışının yapıldığı, kendisine 6458 sayılı Kanun'un "*İdari gözetime alternatif yükümlülükler*" başlıklı 57/A maddesi gereğince, Eskişehir ilinde adres bilgisi sunması üzerine, bu ilde yerine getirmek üzere imza yükümlülüğünün getirildiği,

c. Merkezde idari gözetim altında bulunan yabancıların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik araç ve gereçlerin (battaniye, nevresim, temizlik malzemesi vs.) temin edildiği, 6 kişilik odalarda sıcak su ve soğuk içme suyundan 24 saat yararlanabildikleri, havalandırma imkânından faydalanabildikleri, sağlık sorunları olması durumunda tedavilerinin öncelikle Merkezde görevli hekim tarafından yapıldığı ve gerektiği takdirde hastaneye sevklerinin görevli sağlık personeli eşliğinde gerçekleştirildiği,

ç. Bahse konu yabancıların dosyası incelendiğinde şahsın Merkezde kaldığı süre boyunca ihtiyaç duyduğu tedavinin Merkezde yapıldığının görüldüğü, buna ilişkin sağlık kayıtlarının mevcut olduğu, sağlık sorunlarının tedavisi için hastaneye sevkinin Merkezde görevli hekim tarafından gerekli görülmediği,

d. Bahse konu şahıs ile birlikte kalan tutulanların bulaşıcı hastalığa sahip olmadığı, Merkezde kalıp bulaşıcı hastalığı olanların ise izole edilmiş odalarda tutulduğu,

e. Şahsın kaldığı odanın bulunduğu katta yer alan ankesörlü telefonlardan dış dünya ile iletişim kurabildiği

ve herhangi bir kısıtlamanın söz konusu olmadığı, avukatı ve ziyaretine gelen kişilerle ise görüşme odalarında görüşebildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili herhangi bir görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumumuzun "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

6. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma başvuru yapabileceği*" belirtilmiştir.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön İncelemenin Yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir. (...)*"

8. Mezkur Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi: "*(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

9. Mezkur Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

10. Mezkur Yönetmelik'in "Karar verilmesine yer olmadığına dair karar" başlıklı 73'üncü maddesine göre; "*Kurum; a) Başvurucunun başvurusundan vazgeçmesi, b) Başvurucu gerçek kişi ise ölümü veya tüzel kişi ise tüzel kişiliğinin sona ermesi, c) İnceleme ve araştırma devam ederken başvuru konusu hakkında dava açılması, üzerine inceleme ve araştırmasını sonlandırması hâlinde karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuruda yer alan iddialar, geri gönderme merkezi idaresinin yanıtları ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

13. Başvuran vekili, müvekkilinin 6458 sayılı Kanun'un "*Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar*" başlıklı 55'inci maddesinde sayılan yabancılardan olduğunu, bu sebeple müvekkilinin hakkında sınır dışı etme kararı ile idari gözetim kararı alınmasının kanuna aykırılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

14. Muhatap Kurumdan gelen bilgi ve belgelerden; söz konusu kişi hakkında verilen idari gözetim kararının 5/6/2023 tarihinde mahkeme kararı ile sonlandırıldığı, bunun üzerine 6458 sayılı Kanun'un "*İdari gözetime alternatif yükümlülükler*" başlıklı 57/A maddesine istinaden hakkında idari gözetime alternatif yükümlülük getirilerek salıverildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle sınır dışı etme kararına ilişkin iddialar bakımından başvurunun konusuz kaldığı anlaşıldığından karar verilmesine yer olmadığı kanaatine varılmıştır.

15. Başvuru dilekçesinde yer alan; başvuranın kullanması gereken ilaçların kendisine verilmediği, bulaşıcı hastalığı olan kişilerle aynı ortamda tutulduğu, uygun hijyen koşullarının sağlanmadığı, Merkezde tutulanlar arasında çıkan kavgalara güvenlik görevlilerinin müdahale etmediği ve sınır dışı edilmeyi kabul etmeye zorlandığı iddiaları bakımından ayrı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

16. Anayasa Mahkemesi (AYM), her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5'inci maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanmasının beklenemeyeceğini belirtmektedir. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabilir (AYM, *Ahmet ŞENOL ve Diğerleri*, B.N. 2014/16947, 22/2/2018, para. 79)

17. Başvuru dilekçesinde yer alan başvuranın kullanması gereken ilaçlarının kendisine verilmediği iddiasına ilişkin olarak Muhatap Kurumun gönderdiği revir kayıtlarında, başvuranın 2/5/2023 tarihinde aktif şikâyetinin olmadığı ve tansiyon ilaçlarının muadilinin kendisine verildiğinin Merkez hekimince not edildiği, 5/5/2023 tarihinde ateş, öksürük ve boğaz ağrısı şikâyetiyle revire geldiği ve soğuk algınlığı teşhisi konulduğu, 18/5/2023 tarihinde kulak iltihabı şikâyetinden dolayı muayene edildiği ve gerekli tedavinin uygulandığı görülmektedir. Bu bağlamda başvuranın ihtiyaç duyduğu ilaçlara erişiminin olduğu ve Merkezdeki sağlık hizmetinden faydalanabildiği, dolayısıyla ilaçların kendisine verilmediği iddiasının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmaktadır.

18. Başvuranın bulaşıcı hastalık taşıyan kişilerle aynı odada tutulduğu iddiasına ilişkin olarak ise Muhatap Merkez, o tarihlerde başvuranın birlikte kaldığı kişilerin listesi ile bulaşıcı hastalık taşıyan kişilerin listesini göndermiş olup bu listeler karşılaştırıldığında başvuranın iddiasının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmıştır.

19. Kurumumuz tarafından 24/4/2022 tarihinde İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezine habersiz bir şekilde gerçekleştirilen ziyaret neticesinde hazırlanan raporda; Merkezin hijyen koşullarına ilişkin olumlu tespitler yapılmış fakat Merkez İdaresine hijyen malzemelerinin tutulanlara daha sık verilmesi tavsiye edilmiştir

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No:2022/53, Ankara, 2022, para. 55-59, 125). Zorla geri dönüş formu imzalatıldığı iddiaları kapsamında kamera kayıtlarında yapılan incelemede ise yabancılar ile Konsolosluk görevlileri arasında birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirildiği tespit edilmiş, zorla geri dönüş formu imzalatıldığına dair görüntülere rastlanmamıştır (TİHEK, İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 43). Söz konusu ziyaret başvurudan yaklaşık 1 yıl önce gerçekleştirilmiş olsa da ilgili rapor Merkezin tutulma koşullarına ilişkin genel bir bakış sunmakta ve başvuranın iddialarını destekleyici bir tespite yer vermemektedir.

20. Kötü muamele iddiasında bulunan kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamelenin varlığını gösteren emare ve delil sunmaları gerekmektedir (AYM, *Beyza Metin*, B. No: 2014/19426, 12.12.2018, para. 45). Bu kapsamda kötü muameleye ilişkin anlatımlar soyut iddiaları değil, somut fiillerin tasvirini içermelidir.

21. Başvuru dilekçesinde yer alan; başvuranın hijyen koşullarının sağlanamaması sebebiyle vücudunda yaralar oluştuğu, gönüllü sınır dışı edilmeyi kabul etmeye zorlandığı ve Merkez güvenlik görevlilerinin çıkan kavgalara müdahale etmediklerine yönelik iddialar; sadece birer iddia olarak kalmış, hem başvuranın kendisi tarafından hem de Kurumumuzun gerçekleştirdiği ziyaret sonucunda hazırlanan raporda somut gerçekliğin ortaya çıkarılabilemesi için uygun delillerle desteklenmemiştir.

22. Sonuç olarak, başvuran vekili başvuru dilekçesinde iddialarını destekleyici uygun deliller sunmamış ve sonrasında da Muhatap Kurumun cevabına ilişkin yazılı görüşünü ibraz etmemiştir. Dolayısıyla iddiaların soyut kalmış olması ve somut gerçekliğin ortaya çıkarılmasına imkan bulunmaması sebebiyle başvurunun kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/2/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmailAYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye